

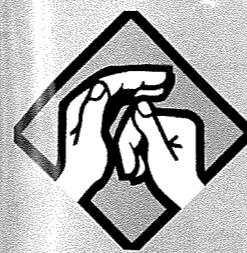
Kevättä

Taas lämmin kevätaurinko
jo hehkuu, lämmittää!
Nyt tuolla, kadun vierellä,
jo sulaa kaikki jää!

Se kulkijalle kadulla
saa nopeammat askeleet!
Ja kesään, kesään lämpimään
saa mieleen aatokset!

Taas vaihtuu niin kuin ennenkin,
talvesta aika kesäänkin!
Ja mieli meillä piristyy,
kun jälkeen talven myrskyjen,
on aika keväinen!

Hilka Nieminen

5 • 2006

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Toukokuu

TUNTOSARVI 32.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry
Toimitus: Päätoimittaja, tiedottaja Tuija Wetterstrand, puh. (09) 54953521, matkap. 040 7532026, tekstip. (09) 54953526, faksi (09) 54953517, s-posti: tiedotus@kuurosokeat.fi
Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Tuula Hartikainen, Unto Honkanen, Eija Metsämäki, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Tuija Wetterstrand (päätoimittaja).
Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteenä, videona, ja/tai sähköisenä versiona. Ruotsinkielinen Känselfröten ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.
Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 IIRIS, puh. (09) 5495 350, tekstip. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, s-posti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, http://www.kuurosokeat.fi. Toimiston aukioloaika: ma-pe klo 8.00-15.45.
Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Hassut hatut valtasivat liriksen

◆◆◆
Vierailu eduskunnassa

◆◆◆
Äänioikeus 100 vuotta

Sisältö

Viisi kysymystä: Koonut A. Ahonen..2
Pääkirjoitus: Hyvää mieltä kannattaa ruokkia: T. Wetterstrand
Hassut hatut valtasivat liriksen: T. Wetterstrand.....4
Dialogos-laite herätti muistoja: T. Wetterstrand.....6
Hallituksen koulutuspäivä eduskunnassa: K. Leinonen.....8
Äänioikeus 100 vuotta: T. Wetterstrand.....9
Vammaiset naiset vaikuttajina: T. Wetterstrand.....10
Selkokieli 25 vuotta: R. Karisaari...11
Liisassa on taikaa: T. Wetterstrand..12
Mikko ja viittomakieli: T. Mustonen....14
Ville-kissaa muistellen: I. Myyrä.....16
Ruusun aika: T. Wetterstrand.....17
Taiteen kuvailu kuurosokealle: A. Ritala.....18
Runo: Kevättä: Hilikka Nieminen.....20

Kannen kuvassa kevätkokouksen yhteydessä liriksessä pidetyn Hasu-hattu -kilpailun voittajat. Ensimmäinen palkinto meni Tuula Hartikaisen aurinkohatulle ja toinen palkinto Esko Jäntin koirapähineelle. Kuva: Tuija Wetterstrand.

Takakannen piirroskuvat: Jenna Vilponen.

Viisi kysymystä

Koonnut Aatos Ahonen

1. Mount Everest on valloitettu monta kertaa, mutta minkä maalainen oli ensimmäinen nainen, joka valloitti Mount Everestin?
2. Mitkä kaksi väriä ovat Grönlannin lipussa?
3. Seitsemän veljestä on hyvin monelle tuttu. Mutta kuka seitsemästä veljeksestä on toiseksi vanhin?
4. Mikä alkuaine on latinan kielellä sulohur?
5. Mikä pH-luku ilmoittaa liuoksen olevan neutraali?

Vastaukset:

1. Japanilainen (Junko Tabei, 16.5.1975)
2. Punainen ja valkoinen
3. Tuomas
4. Rikki
5. Liuos on neutraali, kun sen pH-luku on 7■

Seuraava Tuntosarvi, kesän kaksosnumero ilmestyy 16.6. Aineiston on oltavatoimituksessa 31.5. mennessä.

Hyvää mieltä kannattaa ruokkia

Kaksi intiaania istuu iltanuotiolla illan tummetessa. Vanhempi intiaaneista sanoo nuoremmalle: "Minusta tuntuu, että sisälläni on kaksi koiraa, jotka taistelevat keskenään. Toinen koirista on hyvä ja toinen paha". Yö kuluu, kumpikaan ei sano mitään. Aamulla nuorempi intiaani kysyy vanhemmalta: "Mitä niille koirille tapahtuu. Kumpi voittaa?" Vanhus vastaa: "Se koira voittaa, jota minä ruokin!"

Pahaa oloa, sairautta, masennusta tai uupumusta vastaan kannattaa taistella. Petoa ei pidä ainakaan ruokkia. Sen sijaan runsaasti ruokaa kannattaa antaa hyvälle mielelle, eli yrittää löytää elämästään niitä hyviä puolia.

Tuntosarven lukijatutkimus lähetettiin edellisen lehden mukana. Vaikka keskeneräisiä tutkimuksia ei kannata julkistaa, voi lukijoiden kommentteista mainita yhden tärkeän asian. Tuntosarven lukijat toivovat lehteen lisää kuurosokeiden omia tarinoita. Kuurosokeiden omat selviytymistarinat ja elämän pikku kommellukset antavat lukijoille vertaistukea. Kohtalotoverien antama vertaistuki on erittäin tärkeä asia. Vertaistuki ruokkii hyviä ajatuksia, ja jättää pahat ja ikävät asiat mielessä näivettyään.

Kaikki kuurosokeat eivät itse halua kirjoittaa lehteen, vaikka lukevatkin mielellään muiden elämäntarinoita. Tässä lehdessä on pyritty myös haastatteluilla tuomaan esille kuurosokeiden elämää ja muistoja. **Pekka Juusola** kertoo kokemuksestaan aikana, jolloin tietotekniikka oli murroksessa. **Liisa Huttusen** syntymäpäivähaastattelussa piirtyy kuva vahvasta kuurosokeasta selviytyjästä, joka haluaa jakaa lukijoiden kanssa iloisia muistoja elämästään. **Tuija Mustosen** koskettava kertomus viittomakieltä käyttäneestä **Mikosta** muistuttaa ajasta, jolloin tulkkipalveluja ei ollut ja tulkit olivat viittomakielisissä perheissä kasvaneita vapaaehtoisia perheenjäseniä. **Irma Myyrän** hauska muistelo Ville-kissasta lämmittää mieltä.

Hyvät lukijat: vastatkaa lukijatutkimuksen kysymyksiin ja kertokaa lisää, mitä haluatte Tuntosarvi-lehdestä lukea. Muistakaa myös ruokkia mukavia hyviä ajatuksia.

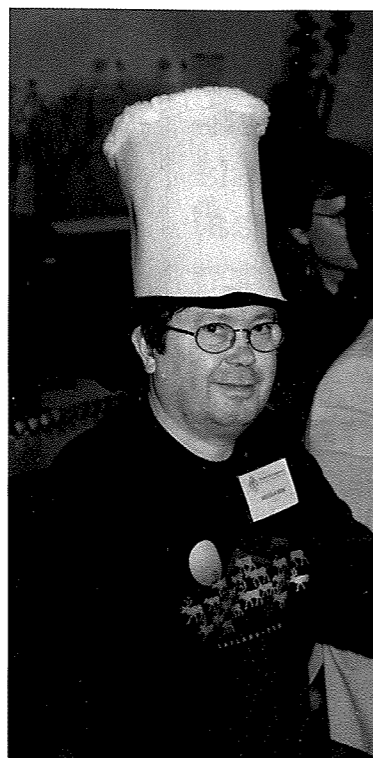
Kaunista kevättä ja hyvää mieltä kaikille lukijoille toivottaen!

Tuija Wetterstrand
Tiedottaja■

Hassut hatut valtasivat liriksen

Merja Kaarnaaja

Soini Siirtola

Elsi Kauppinen

Teksti ja kuvat Tuija Wetterstrand

Vappu alkoi liriksessä jo lauantaina 29.4., kun hassut hatut kokoontuivat kevätkokouksen iltajuhlaan. Päivällä oli pidetty sääntömääräinen kevätkokous, jonka **Maija-Liisa Lahti** Porista ja **Pekka Juusola** Oulusta vetivät vanhasta tottumuksesta hyvin läpi. Halukkaille jäi vielä kokouksen ja iltatohjelman välissä muutama tunti aikaa käydä saunomassa ja uimassa.

Ilta alkoi aterialla, jonka jokainen nouti itse liriksen henkilöstöruokalan linjastosta. Tarjolla oli lihaa tai vaihtoehtoisesti kasvispihvejä. Yhdistys tar-

josi aterian kanssa lasillisen joko puna- tai valkoviiniä.

Kuoro kunniakierroksella

Vatsat täynnä oli mukava nauttia illan ohjelmasta, jonka Helsingin kerho ja päivätoiminta oli valmistanut. **Anita Palo** toimi illan juontajana. Ensimmäiseksi yleisö sai seurata kuoron esitystä. Anita kertoi, että kuoron ideana oli esitellä erilaisia kommunikaatiotapoja: **Justiina** viitottua puhetta, **Sanna Paasonen** viittomaikieltä ja **Martti Avila** ja **Sari Isaks-son** taktiiliviittomista. Kuoron esitys

Ylhäällä Hilka Nieminen onnellisena kuoron kukitettua hänet. Oikealla Anita Palo auttaa Sami Haapasta avaamaan tuolin alle piilotetun paketin.

oli sovitettu kahteen **Hilka Niemisen** kirjoittamaan ja **Jukka Ollilan** säveltämään runoon: Vanhat puut sekä Laulu rakkauden. Kuoroa johti aluesihteeriksi **Heli Sundelin**, joka samalla jätti hyvästit yhdistykselle. Heli siirtyy muihin tehtäviin toukokuussa.

Laulujen tauottua kuoro teki kauniin eleen. Ruusut kädessä esiintyjät kulkivat kunniakierroksen salin ympäri ja kukittivat kierroksen päätteeksi runojen kirjoittajan Hilka Niemisen. Hilka vastaanotti ruusut iloisesti liikuttuneena.

Mitä muistui mieleen

Kuoron jälkeen ohjelmassa seurasi muistelutilaisuus. Neljän penkin alle oli jokaiseen piilotettu yksi esine: val-

koinen keppi, sormus, tutti tai naisten villaiset alushousut eli "mummon pöksyt". Niiden löytäjät kutsuttiin yleisön eteen kertomaan jonkun esineeseen liittyvän muiston.

Valkoisen kepin saanut **Seppo Kamppinen** muisteli, kuinka hän kokeili valkoista keppiä ensimmäisen kerran 10-vuotiaana. Tulkki **Aki Metsola** paljasti aikoinaan pitäneensä sormusta pikkuvarpaassaan. Asiamies **Riina Paasikoski** kertoi, että ei itse pienenä imenyt tuttia, mutta leikki niillä hiekkalaatikolla. Viimeiseksi **Sami Haapanen** kaivoi paketista naisten pitkät alushousut. Nuorelle miehelle tuotti hienoisia ongelmia keksiä niistä mitään kerrottavaa. "Ehkä mummoni voisi tällaisia käyttää", Sami tuumi.

Palkintoja

Ilta huipentui Hassuin hattu –voittajien valintaan sekä arpajaisiin. Salainen raati oli toimittanut **Heikki Maja-valle** kuoren, jossa se ilmoitti päätöksestään. Hassuja hattuja oli koko sali täynnä ja niistä oli hyvin vaikea valita paras. Perusteluissa raati mainitsi, että se painotti valinnassaan omatekoisuutta ja uusia ideoita.

Toisen palkinnon sai **Esko Jäntin** koirapäähine. Hän oli käyttänyt hatun tekoon luovasti matkalaukkunsa sisältöä: pyyhkeestä oli tullut panta ja sukista korvat. Hassuin hattu –palkinnon voitti **Tuula Hartikainen** itse tehdyllä aurinkohatullaan, johon oli käytetty sekä aikaa että mielikuvitusta.

Arpajaisten alkaessa Anita Palo sekoitti arpalipukkeet huolellisesti ja valitsi sitten yleisön joukosta vuorotellen yhden toimimaan onnettarena. Onni suosi erityisesti **Lauri Mäkistä**, joka voitti neljä palkintoa itselleen! Lauri saikin kunniatehtävän vetää pääpalkinnon eli Tallinnan risteilyn voittajan nimen kaikkien arpalippujen joukosta. Jännittyneen hiljaisuuden vallitessa Anita paljasti voittajan: Hilikka Nieminen Tampereelta. “Elämäni onnellisin ilta”, Hilikka huokaisi tyytyväisenä.

Loppuillan menoa tahditti mainio Majava-yhtye. liriksen kolmannen kerroksen käytävällä olikin hyvää tilaa tanssia. ■

Dialogos-laite herätti muistoja

Tuija Wetterstrand

Näkövammaismuseon tiloissa avattiin kevätkokouksen alla perjantaina kuurosokeista ja kuurosokeudesta kertova pieni näyttely. Näyttely koostuu enimmäkseen valokuvista, mukana on myös joitain esineitä.

Kevätkokoukseen osallistujien oli mahdollisuus tutustua näyttelyyn lauantaina kokouksen tauoilla.

Pekka Juusola istahti dialogos-laitteen ääreen muistelemaan.

“Dialogos-laite tuli markkinoille joskus 1980-luvun loppupuolella. Sen kehittäminen kesti pitkään, mutta valmiina siinä oli paljon toimintahäiriöitä. Jotkut kuurosokeat, jotka laitteen saivat, kyllästyivät yleensä laitteen toimintahäiriöihin”, Pekka muisteli.

Pekalla on myös omakohtaista kokemusta laitteen käytöstä. Dialogos toimi monet kerrat “välikätenä” hänen ja **Lasse Hannulan** välisissä keskusteluissa.

Pekka Juusola istahti dialogos-laitteen ääreen muistelemaan, miten hän ja edesmennyt Lasse Hannula kävivät aikoinaan ajatustenvaihtoa laitteen välityksellä. Kuurosokeista kertova näyttely on esillä Näkövammaismuseossa, Iiris-talossa vuoden loppuun saakka. Näyttelyn kokosi työryhmä: Raili Karisaari, Martti Avila, Hilikka Kasurinen ja Anita Palo.

“Minulla oli silloin vielä näköä sen verran jäljellä, että uskalsin kulkea yksin bussilla. Jäin pois Harjavallalta, josta Lassen vaimo **Anna-Liisa** tuli minut hakemaan heidän kotiinsa Euraan”, Pekka kertoo. Lasse Hannula oli sokeutunut jo alle kouluikäisenä. Myös hänen kuulonsa oli heikentynyt niin, että dialogoksen avulla keskustelut sujuivat paremmin kuin suoraan korvaan huutaen.

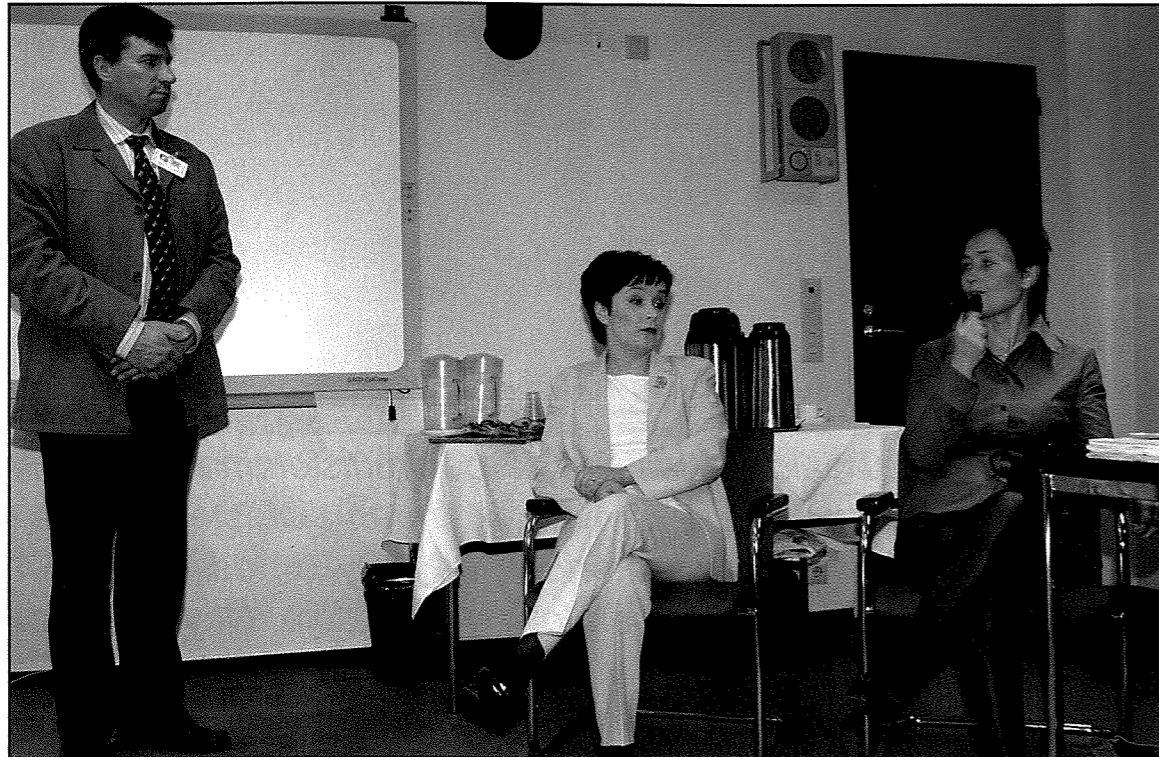
Lasse Hannula oli muutaman vuoden taukoa lukuun ottamatta vuodesta 1983 vuoteen 1994 saakka yhdistyksen hallituksessa (vuoteen 1990

johtokunta), kolmen vuoden ajan myös varapuheenjohtajana.

Pekka Juusola itse oli osittain samaan aikaan hallituksessa Lasse Hannulan kanssa ja toimi itsekin kahden otteeseen varapuheenjohtajana. Tuo ajanjakso oli myös tietotekniikan murroskautta.

Dialogos olikin lähes vanhentunutta tekniikkaa jo markkinoille tullessaan. Pian tietokoneet yleistyivät kuurosokeidenkin käytössä ja apuvälineohjelmia kehitettiin. ■

Hallituksen koulutuspäivä eduskunnassa

Kai Leinonen kuuntelee kansanedustaja Raija Vahasaloa (oik.). Riikka Moilanen-Savolainen odottaa puheenvuoroaan. Kuva: Kalle Kiviniemi

Kai Leinonen

Kevätkokousta ennen perjantaina 28.4. hallituksella oli koulutuspäivä. Olin järjestänyt meille aamupäiväksi mahdollisuuden kokoontua Eduskuntatalolla. Klo 10 alkaen meidän käyttöömmä oli varattu oma kokoustila. Ensimmäisen puolen tunnin aikana **Kirsti Tamminen** kertoi hallitukselle kuntoutuspalveluiden kilpailuttamisesta.

Klo 10.30 paikalle saapui vihreiden kansanedustaja **Ulla Anttila**. Hän on

eduskunnan vammaisasiain yhteistyöryhmän puheenjohtaja ja yksi viidestä yhteistyöstävästämme eduskunnassa. Ulla Anttila kertoi kehitysvamma- ja vammaispalvelulain yhteensovittamisesta. Anttila on erityisen kiinnostunut henkilökohtaisen avustajajärjestelmän luomisesta. Anttilan puheenvuoron jälkeen toiminnanjohtaja ja hallituksen edustajat kertoivat etukäteen sovitun puheenvuorojaon mukaisesti yhdistyksestä

sekä tulkkipalveluista, kuljetuspalveluista ja henkilökohtaisesta avustajajärjestelmästä kuurosokeiden kannalta. Lopuksi luovutimme kansanedustajalle tietopaketin yhdistyksen toiminnasta. Ulla Anttila kiinnitti erityistä huomiota kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten lasten ja nuorten koulutukseen.

Ulla Anttila joutui kiiruhtamaan valiokunnan kokoukseen klo 11, jonka jälkeen hallitus jatkoi omaa koulutuspäiväänsä. Seuraavaksi **Seppo Jurvanen** kertoi uudesta rahankeräyslaista.

Etukäteen sovitun aikataulun mukaisesti klo 12 tapasimme muita yhteistyöstäviämme. Paikalle pääsivät **Riikka Moilanen-Savolainen** (keskusta) sekä **Raija Vahasalo** (kok), jotka ovat molemmat sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä. Kansanedustajat kuuntelivat tarkkaan, kun kerroimme heille kuurosokeiden ongelmista. Kansanedustajat puolestaan kertoivat meille vammaispoliittisesta selonteosta, joka on juuri äskettäin ollut käsiteltävänä eduskunnassa.

Yhteistyöstävämme esittivät toiveen yhteistyön jatkumisesta. Tapasimme heidät uudelleen lähiaikoina ja keskustelemme uudelleen kuurosokeiden tarpeista ja kuurosokeiden työllistämiseen liittyvistä ongelmista. ■

Äänioikeus 100 vuotta

Tuija Wetterstrand

Sata vuotta sitten, kesäkuun 1. päivä vuonna 1906 Suomi sai sen ajan maailman nykyaikaisimman kansanedustuslaitoksen ja vaalilain. Äänioikeudesta tuli yleinen ja yhtäläinen. Suomalaiset naiset saivat ensimmäisinä maailmassa täydet poliittiset oikeudet: äänioikeuden toisena maailmassa ja vaalikelpoisuuden ensimmäisinä. Yleisellä ja yhtäläisellä äänioikeudella tarkoitetaan sitä, että kaikilla äänioikeutetuilla on sama mahdollisuus vaikuttaa vaalien tulokseen eli yksi ääni. Kaikilla äänioikeutetuilla on myös mahdollisuus asettua ehdolle.

Ennen valtiopäiväjärjestyksen ja vaalilain uudistusta eduskuntaa vastaava elin Suomessa oli säätyvaltiopäivät. Säätyvaltiopäivien aikaan äänioikeus oli vain neljän säädyn edustajilla: aatelistolla, papistolla, porvaristolla ja talonpojilla. Äänioikeutta vailla olivat kaikki ne miehet, jotka eivät kuuluneet mihinkään näistä neljästä valtiosäädystä. Äänioikeus puuttui lisäksi kaikilta naisilta sää-

tyyn, ikään ja varallisuuteen katso-
matta.

Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus kym-
menkertaisti äänioikeutettujen mää-
rän, noin sadastatuhannesta miljoonaa.
Äänioikeuden saivat 24 vuotta täyttäneet naiset ja miehet. Ensimmäisissä eduskuntavaaleissa maaliskuussa 1907 valitus 200 kansanedustajan joukosta 19 oli naisia. Äänioikeuttaan käytti 70,7 prosenttia äänioikeutetuista. Ensimmäisen yksikamarisen eduskunnan täysistunto pidettiin 23.5.1907. Suomi oli vielä tuolloin autonominen osa Venäjän valtakuntaa.

Vaikka vaalilakiuudistus oli mittava, se sulki silti äänioikeuden pois isolta joukolta suomalaisia. Keisari Nikolai toisen hyväksymässä uudessa "Valtiopäiväjärjestyksessä Suomen Suuriruhtinaanmaalle" oli yhdeksänkohtainen lista, joilla tietyt ryhmät rajattiin äänioikeuden ulkopuolelle. Äänioikeutta vaille jäivät mm. holhouksen alaiset ja sellaiset, jotka saivat vakituisesti apua vaivaishoidolta.

Rajoitusten vuoksi suuri joukko vaikeasti vammaisia jäi vaille äänioikeutta. Vammaisten osalta yleinen ja yhtäläinen äänioikeus toteutui vasta vuoden 1957 alusta, kun uusi kansaneläkelaki astui voimaan. ■

Vammaiset naiset vaikuttajina

Tuija Wetterstrand

Naistenpäivänä, 8. maaliskuuta julkistettiin eduskunnan Kansalaisinfotilassa vammaisjärjestöjen naisverkoston toimittama OlenNainen – vammaisten naisten tavoiteohjelma. Ohjelma solmii yhteen vammaisuuden ja naiseuden lankoja niin iloissa kuin suruissa. Unohtamatta palvelujen tarvetta ja yhteiskunnallista osallistumista.

Ohjelmassa korostetaan mm. tiedonsaantia: vammaisella työllä ja naisella on oikeus saada tietoa naiseksi kasvamisesta ja seksuaalisuudesta. Tiedonsaanti on turvattava vammaan vaatimalla tavalla.

"Vammaisen nainen on otettava huomioon aktiivisena toimijana, eikä hoivattavana objektina".

Lisätietoa tavoiteohjelmasta saa esimerkiksi NKL:n sivuilta kohdasta www.nkl.fi/ajankoht/tiedote/2006/olennainen.htm ■

Selkokieli 25 vuotias

Raili Karisaari

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 25 vuotta siitä, kun selkokieltä alettiin kehittää Suomessa. Ensimmäiset selkokirjat Suomessa julkaistiin 1980-luvun alussa. Nykyisin kirjoja ilmestyy opetusministeriön tuella noin kymmenen vuodessa.

Selkouutiset alkoi ilmestyä vuonna 1990. Lehden julkaisija on ollut alusta lähtien Kehitysvammaliitto. Myös eduskunta on alkanut tuottaa tiedotusaineistoa selkokielellä. Keväällä on ilmestynyt selkoesite eduskunnan toiminnasta. Selkokirjallisuuden valtiontuki on näillä näkymin kaksinkertaistumassa vuoteen 2010 mennessä.

25-vuotisjuhlaseminaari

Juhlavuoden kunniaksi Selkokeskus järjesti 25-vuotisjuhlaseminaarin 5. toukokuuta Helsingissä, Ateneum-salissa. Seminaarin aiheet käsittelivät selkokieltä ja selkokielistä kirjallisuutta monesta eri näkökulmasta.

Seminaarissa julkistettiin Vuoden Selväsanainen –palkinnon saaja, käyn-

nistettiin Kaikkien Kirjasto –kampanja ja julkistettiin uusimmat selkokirjat.

Vuoden Selväsanainen –palkinnon sai kirjailija **Kari Vaijärvi**. Palkinto myönnetään sellaiselle henkilölle tai taholle, joka on merkittävästi edistänyt helposti ymmärrettävää tiedotusta tai kulttuuria.

Kaikkien kirjasto –kampanjassa viikolla 19 kiinnitettiin huomiota selkokirjallisuuteen sekä kirjastojen saavutettavuuteen.

Seminaarissa julkistettiin neljä uutta selkokirjaa:

Toisin sanoen – selkokielen teoriaa ja käytäntöä. (toim. Leealaura Leskelä ja Hannu Virtanen)

On ilta meitä varten. Merja Suikin kertomuskokoelma voitti viime syksyllä järjestetyn selkokirjoituskilpailun.

Suuria ajattelijoita. Tomas von Martens esittelee kymmenen kuuluisaa filosofia ja ajattelijaa.

Selko-Kalevala. Pertti Rajalan muokaus kertoo Kalevalan päätapahumat. ■

Liisassa on taikaa

Vas. Liisa Huttunen kukitettuna. Oik. päiväsankari ottaa vastaan onniteluja, onniteluvuorossa Margit Karhu. Kuvat: Pentti Pietiläinen.

Tuija Wetterstrand

Liisa Huttunen täytti 75-vuotta 3. toukokuuta, vaikka Liisan hoikan ja pirteän olemuksen perustella sitä ei ikinä uskoisikaan. Varsinaisena syntymäpäivänä Liisan kotiin Kuurosokeiden Toimintakeskukseen saapui onnittelemaan oman perheen jäseniä. Liisa Huttusella on neljä omaa lasta, yhdeksän lastenlasta ja vielä kuusi lastenlastenlasta. “Kakkukin loppui kesken, kun heitä oli niin monta onnittelemassa”, Liisa hymyilee.

Seuraavana päivänä Liisa tarjosi torstaikahvit Toimintakeskuksen asukkaille ja henkilökunnalle. Päiväsankari otti onniteluja vastaan kauniissa, itse tehdyssä Savon kansallispuvussa. “Ompelin kansallispuvun jo vuosia sitten, kun olin vielä työelämässä. Se on palvellut hyvin monissa juhlissa”, Liisa selventää. Liisa on kotoisin Iisalmelta, joten Savon kansallispuvu oli luontevin valinta.

Viittomakielinen lapsuus

Liisan lapsuuteen mahtuu paljon niin iloa kuin surua. Äiti kuoli, kun Liisa, syntyjään **livarinen**, ja hänen kaksoissisarensa **Fanny** olivat aivan pieniä. Liisa ja Fanny kävivät yhdessä Kuopion kuurojen koulua ja asuivat loma-ajat vanhainkodin johtajan hoivissa Iisalmessa. “Isä oli rautatiesepä ja hänen työmaansa olivat ympäri Suomea. Isä kävi meitä kuitenkin tervehtimässä niin usein kuin pystyi.” Kommunikointi sujui hyvin, sillä Liisan molemmat vanhemmat ja kaksoissisko Fanny olivat kaikki kuuroja.

Liisan isosiskot **Toini** ja **Aune** ovat molemmat kuulevia. “Toini viittoo edelleen hyvin, mutta Aunen viittomakieli on niin vanhanaikaista, että sitä on joskus vaikea ymmärtää”, Liisa kertoo. Liisan oma jälkikasvu on myös kaikki kuulevia. Lapset osavat vielä viittoa, mutta seuraava polvi enää hyvin vähän.

Fanny ja Liisa olivat viikkaita tyttöjä ja joutuivat moniin seikkailuihin yhdessä. Liisan mieleen on jäänyt erityisesti juhannus, kun tytöt olivat 9-vuotiaita. Siskokset olivat saaneet tädiltään lahjaksi uudet, kauniin punaiset mekot. Ne päällä he ylpeinä kävelivät pitkin kylänraittia. “Suutimme ison sonnin, se kai ärsyyntyi punaisista mekoistamme. Sonni perässä juoksimme kauheaa vauhtia

pakoon lähimpään järveen. Jotenkin pääsimme sieltä karkuun, molemmat ihan likomärkinä”, Liisa muistelee nauraen.

Leikit sisikon kanssa loppuivat 12-vuotiaana kun Fanny sota-aikana sairastui pahaan kuumeeseen ja kuoli.

Taikatemput isän perintöä

Liisa kasvoi aikuiseksi, meni naimisiin, sai kaksi tytärtä ja kaksi poikaa ja oli pitkään mukana työelämässä, viimeksi Tampereen teknillisessä museossa siistijänä. Miehen kuoltua ja näön alkaessa heikentyä Liisa Huttunen muutti Toimintakeskukseen. Syksyllä muutosta tulee kuluneeksi kolme vuotta.

Liisa on aktiivisesti mukana monenlaisessa toiminnassa. Hän vetää yhtä kerhoa ja toimii emäntänä toisessa. Helen Keller maailmankonferenssin osanottajat muistavat Liisan pienistä kudotuista I Love You –rintamerkeistä. Liisa lahjoitti 600 merkkiä konferenssia varten ja olivat niin suosittuja, että ne myytiin heti loppuun.

Konferenssin jälkeen on ulkomaita myöten kysely, eikö Liisa voisi vielä kutoa lisää merkkejä, mutta vastaus on tiukka ei.

“Keskityn nykyään tekemään taikatemppuja”, Liisa paljastaa.

Liisa kertoo, että jo hänen isänsä oli taitava taikuri. Isän suosituimmassa tempussa hän jauhoi pavut ja taikoi ne taas ehjiksi. Liisa kertoo pohtineensa pitkään Kuopion kuurojenkoulussa ollessaan, miten temppeu tehdään. Vihdoin hän ymmärsi ratkaisun. Isä hämmästyi seuraavalla lomalla, kun hän näki tyttären taikovan oman tempunsa!

“Itse en enää kahvipavuilla taio. Suosituin tempuni liittyy lintuun ja linnunpesään.”

Liisaa tilataan taikomaan usein päiväkoteihin ja kouluille. Taikatemppuihin liittyy monia mukavia muistoja.

“Kerran Kyproksella lomaillessani taittelin huivista kissan. Se lensi vahingossa pois käsistäni ja ihmiset luulivat sitä oikeaksi kissaksi. Tarjoilijatkin meinasi rikkoa astiat väistäessään. Kun selvisi, että kyseessä oli taikatemppu, minua pyydettiin tekemään se monta kertaa uudelleen.”

“Vaivan palkaksi sain ilmaiset juomat ja ruoat hotellin ravintolassa koko loman ajaksi”, Liisa kertoo tyytyväisenä.

Liisa Huttusen haastattelu tapahtui puhelimitse Sisko Hiltusen toimissa tulkkina. ■

Mikko ja viittomakieli

Tuija Mustonen

Olin äskettäin miesystäväni **Markun** serkun syntymäpäivillä Turengissa, lähellä Hämeenlinnaa. Yllätyin, että Markun suvussa moni osaa viittoa. Minuun teki erityisesti vaikutuksen 94-vuotias **Mikko Waltari**. Mikolla on dementia, mutta hän muisti viittomakielen ja kertoi elämänsä tarinan. Sukulaiset olivat siitä ihmeissään.

Mikolla oli kuuro sisko nimeltä **Kaisu**. Kaisu on jo kuollut, samoin Mikon veli **Paavo**. Mikko itse oli huonokuuloinen ja hänet vapautettiin armeijasta, joten hänen ei tarvinnut mennä sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Mikko toimi sota-aikana kuurojen tulkkina ja viitto, mitä radiosta kerrottiin. Hän toimi tulkkina myös autokoulussa.

Ihailen Mikkoa suuresti, koska hän toimi vapaaehtoisesti tulkkina, eikä saanut siitä koskaan palkkaa. En huomannut kysyä, että oliko Mikko ollut kuurosokeiden tulkki. Mikko kertoi muistavansa hyvin **Kai Leinosen**.

Ensin Mikko viitto, että oli unohtanut paljon viittomakieltä, hän ei ollut viitonut yli 20 vuoteen. Mutta muistin hieman virkistyttyä hän viitto kuitenkin sujuvasti ja muisti paljon asioita kuuroista ystävistään. Mikko viitto hyvin vanhaa viittomakieltä ja hänen käyttämänsä sormiaakkosetkin olivat vanhoja. Mikko kertoi, että Lauri Pounu oli vihkinyt hänen siskonsa Kaisun ja tämän miehen **Ilmari Valtosen**. Kaisu ja Ilmari olivat molemmat urheilullisia ja olivat kuurojen maailmankisoissa mukana ja saivat runsaasti palkintoja.

Viittoessaan minulle Mikon silmät kostuivat, koska viittomakieli toi hänen mieleensä rakkaita muistoja. Koko juhlan ajan Mikko tuli yhä uudestaan ja uudestaan luokseni viittomaan, koska tunsin olonsa turvallisiksi ja koki, että viittominen sujui häneltä paremmin kuin puhuminen. Puhuminen tuotti hänelle hiukan vaikeuksia kasvohalvauksesta johtuen.

Mikko teki minuun suuren vaikutuksen: ihana iäkäs herrasmies ja viitto, niin sujuvasti.

Jäin miettimään, että miten voimme turvata viittomakielisille dementikoille mahdollisuuden viittoa joka päivä, ja miten turvaamme heidän yleiskuntonsa heikkenemisen. Dementikko tarvitsee turvallisuuden tunteen, sitä tuovat tutut esineet ja asiat ajalta,

jonka hän muistaa. Viittomakielisille dementikoille turvallisuuden tunnetta lisää se, että hän saa viittoa jonkun kanssa koko dementian ajan.

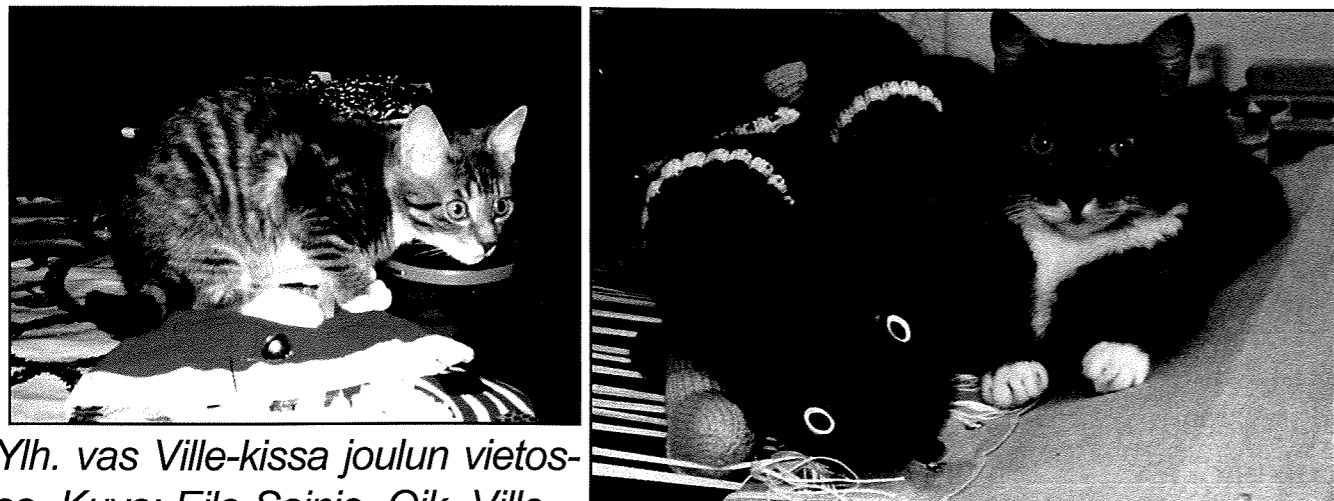
Mikko käy nuorimmaisen poikansa maatilalla auttamassa poikaansa. Tämä järjestettiin sen takia, että Mikko muistaa ajan, jolloin hän oli maatilalla töissä ja omisti paikan.

Suosittelini myös, että Mikolle tekisi hyvää olla viittomakielisessä ympäristössä, jotta hän pysyisi pirteänä ja kokisi yhä olevansa tärkeä, niin kuin silloin, kun hän toimi kuurojen tulkkina.

Tiedän, että Kuurojen Palvelusäätiö on perustanut viittomakielisille dementiaprojektin. Vanhan viittomakielen tärkeyteen tulee panostaa. Mielestäni työntekijöiden täytyisi osata tai opetella vanhaa viittomakieltä pystyäkseen kommunikoimaan viittomakielisten dementikkojen kanssa. Tämä on hyvin tärkeää, koska usein dementikot karkaavat palvelutalosta. He kokevat, että uusi paikka on heille vieras. Vanhat huonekalut, kirjat ja lehdet nuoruuden ajoilta tuovat dementikoille turvallisen tunteen.

Matka Turenkiin oli minulle suuri elämys. Voi, miten rakastankaan äidinkieltäni, viittomakieltä! ■

Ville-kissaa muistellen

Ylh. vas Ville-kissa joulun vietossa. Kuva: Eila Sainio. Oik. Ville lekottelee kangaspuiden päällä. Kuva: Ävikin toimintakeskuksen kokoelmat.

Irma Myyrä

Vuosi sitten vietin kolme kuukautta Ävikissa loukkaantunen jalan takia. Siellä asukkailla oli oma, 8-vuotias **Ville**-kissa, johon tutustuin. Ville oli rodultaan norjalainen metsäkissa, ja sillä oli pehmeä, ruskea turkki.

Totuin siihen, että Ville tuli joka päivä nukkumaan makuuhuoneeseeni. Eräänä päivänä sitä ei kuulunutkaan. Yöhoitaja ilmoitti minulle, että kissa on täällä. Hän kertoi, että Ville osasi tulla itse sisään huoneeseen, jos ovi oli vähän raollaan. Se veti käpälälään ovea auki ja työnsi päänsä ovenraosta. Yllätyin, kun Ville osasi itse avata oven. Sitten nukahdin uudelleen. Mutta Ville hyppäsi vatsalle-

ni "herätys" ja heti se poistui huoneesta. Kissan hyppäämisen jälkeen säikähdin pahoin.

Helsingin aluesihteerini yllätti myös Ävikissa käydessään Villen itse avaamassa ovea. Ville tervehti silittämällä aluesihteerin jalkoja.

Ennen kotimatkaa lähtöä hyvästelin Ville-kissan puristamalla sen käpälää ja silitin poskeani sen poskea vasten. Sosiaalityöntekijä **Ritva** kertoi myöhemmin, että joka päivä muutamana kuukauden ajan Ville-kissa istui naukumassa minun makuuhuoneeni ovella. Ritva sanoi kissalle, että huoneessa ei ole ketään. ■

Ruusun aika

Tuija Wetterstrand

Ruusuja annetaan, kun halutaan onnitella tai kertoa, että rakastaa ja arvostaa ruusun vastaanottajaa.

- Erityisesti toukokuu on ruusun aikaa. Äitienpäivänä monet äidit saavat ruusukimpun. Kevään uudet ylioppilaat kukitetaan ruusuin. Viime vuosina on toukokuussa alettu viettää kirjan ja ruusun päivää. Myöhemmin kesällä rippikoulunsa päättäneille ojennetaan ruusuja. Morsiuskimpuissa punainen ruusu on rakkauden vertauskuva, valkoinen ruusu viattomuuden.

- Suomessa myydyistä leikkoruusuista suurin osa on kotimaisia. Nykyisin on mahdollista viljellä ruusuja Suomessakin ympäri vuoden kasvitarhoissa. Ulkomailta Suomeen tuodaan ruusuja Euroopasta, Hollannista ja Afrikasta, Keniasta.

Ruusut luonnossa

Luonnossa ruusut ovat joko kauniisti kukkivia, piikkisiä pensaita tai köynnöstyviä kasveja. Niitä tunnetaan lähes 200 lajia. Ruusujen suuret, tuoksuvat ja värikkäät kukat sijaitsevat yksittäin

Ruusukuva on Seija Troyanon kokoelmista.

tai terttuina. Ruusut ovat erittäin suosittuja koristekasveja puutarhoissa ja pihamailla. Ihminen on viljellyt ruusuja jo yli 4 000 vuoden ajan. Ruusuista on jalostettu yli 40 000 lajiketta. Ruusut risteytyvät helposti, ja puutarhalajikkeet ovatkin usein risteymiä.

Suomessa kasvaa luonnonvaraisena useita ruusuja, muun muassa metsäruusu, orjanruusu ja karjalanruusu. Niistä ainoastaan metsäruusu kasvaa koko maassa aivan pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta.

Ruusut kukkivat Suomessa heinäkuusta pitkälle syksyyn. Monin paikoin Suomessa on julkisissa puutarhoissa omia ruusutarhoja, joissa ruusuja voi käydä ihailmassa.

Ruusuharrastusta tukemaan on perustettu Suomen Ruususeura <http://puutarha.net/ruususeura/> ■

Taiteen kuvailu kuurosokealle

Anu Ritala

Kävin puheella kommunikoivan kuurosokean henkilön kanssa taidenäytelyssä Valtion taidemuseossa Ateenumissa. Siellä kuvailin hänelle erilaisia teoksia eri menetelmiä käyttäen. Käynti liittyi Humakissa tekemääni opinnäytetyöhön. Kuurosokea toimi opinnäytetyössäni informanttina eli hän antoi minulle palautetta kuvailutilanteista.

Sekä minä että kuurosokea henkilö olemme opiskelleet eri kuvailumenetelmiä Kuvailu 1 ja 2 -kursseilla.

Sanallinen kuvailu

Yhtä maalausta kuvailin sanallisesti. Kerroin muun muassa maalauksen tunnelmasta ja henkilöistä. Koska maalauksessa oli melko vähän yksityiskohtia, palautteen antajan mielestä sanallinen kuvailu riitti tapauksessa hyvin. Hän totesi vielä, että sanallisesti kuvailtaessa on joskus hyväkin, että sanoja on vähän, kaikkea ei voi eikä tarvitse kertoa.

Osoitus yhdistettynä sanalliseen kuvailuun

Muutaman teoksen kuvailussa yhdis-

tin osoituksen sanalliseen kuvailuun. Kuvailun aikana olimme lähellä kuvailtavaa teosta. Kun kerroin sanallisesti maalauksessa olevista kohteista, osoitin samalla kyseistä kohdetta.

Osoituksessa käytin esimerkiksi viittomakielen omia käsimuotoja. Niillä havainnollistin kohteen muotoa ja kokoa. Näytin esimerkiksi koko kämmenellä isommat kohteet, kuten eräässä maalauksessa olleen pöydän, ja etusormella kapeat kohteet, kuten pöydän päällä olleen mustekynän. Osoitukseen liittyi myös kuvailtavasta kohteesta riippuen liikettä.

Palautteen antajan mielestä osoitus tuki ja täydensi sanallista kuvailua, kohteet oli helpompi löytää maalauksesta ja niiden muoto tuli hyvin esille. Kaikkea ei tulkinkaan tarvitse selittää sanoin, monet asiat selviävät osoituksella.

Sanallinen kuvailu, keholle piirtäminen ja osoitus

Yhden maalauksen kohdalla käytin sekä keholle piirtämistä että osoitusta. Kuvailin maalauksen ensin sanal-

lisesti ja samanaikaisesti piirsin keholle, kuurosokean selkään. Tämän jälkeen kävimme maalauksen vielä uudelleen läpi osoitusta käyttäen. Palautteena sain tiedon, että keholle piirtämällä joidenkin kohteiden sijainti suhteessa toisiinsa jäi epäselväksi: osoituksella oli hyvä tätä vailinaista tietoa täydentää. Sain myös ehdotuksen, että joitain kohtia voisi selän sijasta piirtää kämmenelle.

Kolmen eri menetelmän käyttö yhdessä vaatii keskittymistä. Toisaalta se antaa myös enemmän tietoa. Palautteen antajan mielestä menetelmät tukivat toisiaan ja hän sai kokonaisvaltaisemman kokemuksen teoksesta.

Kuvailu liikkeen avulla

Muutamia teoksia, erityisesti veistoksia, kuvailin myös liikkeellä. Esitin teoksessa esiintyvien hahmojen asennot joko omalla kehollani kuurosokean kehoa vasten hänen tunnistellessa minua tai asettelin hänet veistoksen hahmojen asentoon ja teimme veistoksen yhdessä.

Tämä kuvailumenetelmä oli palautteen antajan mielestä toimiva ja havainnollinen, liikkeellä kuvailu täydensi sanallista kerrontaa.

Kummankin on tiedettävä eri kuvailumenetelmät

Eri kuvailumenetelmien yhdistäminen

on hyödyllistä, koska menetelmät tukevat ja täydentävät toisiaan. Eri menetelmien käyttö yhdessä vaatii vastaanottajalta kuvailun tarkempaa seuraamista, mutta se myös mahdollistaa elämysten kokemisen. Kuurosokeiden tulkilta monipuolinen kuvailumenetelmien käyttö vaatii eri menetelmien tuntemista, taitoa ja rohkeutta niiden käyttämiseen.

On tärkeää, että sekä tulkki että kuurosokea henkilö ovat tietoisia eri kuvailumenetelmistä, niiden sisällöistä ja niistä käytettävistä käsitteistä. Kuvailumenetelmiä vaihtelemalla ja yhdistelemällä kuurosokeat voi nauttia taiteista ja kulttuurista monipuolisesti.

Palautteen antaja totesi: "Ollaan selkeästi menossa siihen suuntaan, että kuurosokeat saavat samanlaisia taide-elämyksiä kuin muutkin ihmiset."

Teksti pohjautuu viittomakielen tulkkiopiskelija Anu Ritalan (Humak/Hki) opinnäytetyöhön. Opinnäytetyössä käsitellään kuurosokeille taiteiden kuvailussa käytettäviä eri menetelmiä ja niiden toiminnallisia sisältöjä. Opinnäytetyö luovutetaan kokonaisuudessaan Suomen Kuurosokeat ry:lle toukokuussa 2006. ■